

‘Mooi als de zorg voor deze kwetsbare mensen weer centraal staat’

De zorg voor mensen met een beperking en complexe problematiek staat onder druk. Oplopende wachtlijsten en personeelstekorten zorgen voor schrijnende situaties. Orthopedagogen kunnen een belangrijke rol spelen, maar dan moet er wel iets gebeuren aan de financiële tekorten en regeldruk. In gesprek met orthopedagogen Linda Verhaar, Mirjam de Bruijn en Matthijs Heijstek.

A circular portrait of Mirjam de Bruijn, a woman with long blonde hair, smiling. She is wearing a patterned top. The background is green foliage.

Mirjam de Bruijn werkt sinds 2018 als orthopedagoog-generalist bij ASVZ.

De drie orthopedagogen benadrukken tijdens het gesprek: laat het vooral geen klaagverhaal worden. Natuurlijk zijn er problemen in de zorg voor mensen met een zogeheten VG7-indicatie. Maar het zou geen recht doen aan de realiteit als we alles door een negatieve bril bekijken. “Er gebeuren juist ook veel mooie dingen in de zorg voor deze kwetsbare mensen”, zegt Matthijs Heijstek. “En daar mogen we best trots op zijn.”

Kwetsbaarst

Als we het hebben over cliënten met een VG7-indicatie¹ (de aanduiding van het zorgprofiel), dan gaat het om in totaal zo’n 17.000 mensen met een verstandelijke beperking en moeilijk verstaanbaar gedrag. Het zijn de kwetsbaarste cliënten in de verstandelijk gehandicaptenzorg, legt Mirjam de Bruijn uit.

“Mensen die sociaal en emotioneel een jonge ontwikkelingsleeftijd hebben en vaak hun eigen emoties niet zelfstandig kunnen reguleren. Ze kunnen agressief of destructief gedrag vertonen, veelal vanwege stress of angst. Het zijn kwetsbare, maar ook pure mensen. Als je voor hen een menswaardig bestaan mogelijk wil maken, dan is er continu professionele ondersteuning nodig.”

Financiële problemen

Het gaat om een groep mensen voor wie vele professionals zich met hart en ziel inzetten, dag en nacht. De problemen die er zijn, hebben met name te maken met de bestaande regelgeving en financiering.

‘Als we beter voor medewerkers zorgen, heeft dat niet alleen een positief effect op cliënten, het zorgt ook voor minder verloop’

Matthijs Heijstek is orthopedagoog-generalist bij Zozijn, werkt als docent bij de Universiteit Utrecht en doet daar promotieonderzoek.

Volgens de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) zijn de tarieven voor deze groep cliënten te laag, wat tot financiële problemen leidt bij zorgaanbieders.

Linda Verhaar herkent dat laatste. “Mijn eigen organisatie Ipse de Bruggen is een grote zorgorganisatie, maar ook voor ons is dit een uitdaging. Helaas krijg ik regelmatig signalen van kleinere organisaties die aangeven deze zorg niet meer te kunnen bieden omdat het financiële risico te groot is.”

Doordat zorgorganisaties minder geneigd zijn om plekken voor deze doelgroep te creëren, zijn er wachtlijsten ontstaan. “Een wachttijd van tussen de vier en acht jaar is op dit moment vrij standaard”, zegt Matthijs. “En dan moet je bedenken dat iemand wordt aangemeld als het thuis écht niet meer gaat. Het is een onacceptabele situatie, want gelijke toegang tot zorg voor alle Nederlanders is een grondrecht.”

Meerzorg en bureaucratie

Een ander gevolg van de krappe budgettering is dat er steeds meer druk ontstaat op het aanvragen van *meerzorg*, dat is extra zorg voor cliënten die minstens 25 procent meer zorg nodig hebben dan het zorgprofiel biedt. Mirjam: “Het was ooit bedoeld als een tijdelijke regeling, maar eigenlijk zijn wij continu meerzorg aan het aanvragen omdat het niet te betalen is zonder beroep daarop.”

Waarmee we bij het tweede probleem zijn aanbeland: de huidige regelgeving en de bijbehorende bureaucratie. Mirjam vertelt dat ze veel tijd kwijt is aan het aanvragen van meerzorg. “Het formulier

invullen kost behoorlijk veel tijd. Soms ben ik weken bezig om voor een jaar extra geld te krijgen. Terwijl: wat kun je in deze vorm van zorg nu eigenlijk doen in een jaar? Het gaat vaak om complexe zorg die jaren in beslag neemt en waarvan de uitkomsten ongewis zijn – zo realistisch moeten we gewoon zijn. Het ligt overigens niet aan de mensen; het persoonlijke contact met de medewerkers van de zorgkantoren verloopt goed. Als het lukt inhoudelijk uit te leggen waarom meerzorg nodig is, werken ze mee en geven ze ook alle ruimte. Het zijn met name de formulieren en de bureaucratie eromheen die zorgen voor extra werkdruk.”

Klassieke orthopedagogiek

Deze papierwinkel leidt ertoe dat orthopedagogen en andere zorgprofessionals voor een steeds groter deel van hun tijd niet met de inhoud bezig kunnen zijn. Het kan Mirjam soms frustreren. “Je hebt het gevoel dat je constant voor je cliënten moet opkomen, steeds moet benadrukken dat zij ook goede zorg verdienen, dat ze recht hebben om te leven in een menswaardige omgeving.”

Juist bij de zorg voor deze cliënten is het cruciaal dat je er helemaal voor ze bent, legt Mirjam uit. “Je moet ze helpen hun emoties te reguleren. Als *jij* rustig bent, kunnen zij in kleine stapjes vertrouwen opbouwen. Als we dan veel met randzaken bezig zijn, gaat dat ten koste van die innerlijke rust.”

Matthijs: “Het is jammer, want je bent niet bezig met waar je voor opgeleid bent, namelijk een goede beeldvorming van een cliënt, in

Linda Verhaar is orthopedagoog-generalist bij Ipse de Bruggen. Ze werkt aan een promotieonderzoek (Universiteit Leiden) gericht op cliënten met zorgprofiel VG6 en VG7.

> kaart brengen wat er allemaal rondom een cliënt speelt. Het mooie van deze cliënten is dat we continu met de context bezig zijn, in die zin dat je bezig bent met de opvoeders, met alle opvoedmilieus en zowel met het leefklimaat als met coaching van begeleiders. Het is in feite de meest klassieke vorm van orthopedagogiek.”

Langdurig betrokken

Linda merkt op dat hun werk soms wordt vergeleken met topsport. “Je moet voortdurend ‘aan’ staan, continu investeren in het op peil houden van je expertise en weten wat er speelt. Je kunt deze cliënten en hun begeleiders niet loslaten.”

Zie het als een moeilijke puzzel die gelegd moet worden, zegt Mirjam. “Het vraagt veel expertise en out-of-the-box-denken. Het is een weerbarstige praktijk, waarbij meerdere cliënten bij elkaar wonen. Als orthopedagoog moet je de cliënten kennen, je moet het team kennen, weten wat de sterktes en zwaktes van het team zijn en ga zo maar door. Daarom is het ook belangrijk om als orthopedagoog langdurig bij cliënten betrokken te zijn en niet alleen op consultbasis.”

Kijken naar context

Voor het oplossen van de problemen ligt de bal vooral bij de politiek, maar het is op dit moment nog ongewis wat dat zal opleveren. Meer geld helpt altijd, maar we moeten het volgens Matthijs niet als een wondermiddel zien. “Daarvoor is het probleem te complex. Je lost bijvoorbeeld het personeelstekort echt niet op met alleen een extra zak geld. Ook zorgkantoren en de sector zelf zullen aan de bak moeten.” Linda pleit ervoor om meer naar de context te kijken. “Bij Ipse de Bruggen zien we steeds terugkomen hoe belangrijk het is dat de context goed aansluit. Zo zijn we nu gestart met zogeheten HBB-groepen: Hoogintensieve Begeleidings- en Behandelgroepen, waarbij met name oog is voor wat de organisatie als geheel nodig heeft. Dat is een beweging die we als sector steeds meer aan het maken zijn; van de cliënt naar de context. Het is belangrijk dat we

orthopedagogen goed blijven faciliteren en ook erkennen hoe intensief het is om met deze cliënten te werken. En dus moeten we hen goed faciliteren, ook als het gaat om intervisie en supervisie.”

Een goede zaak, vindt Mirjam. “Als we beter voor medewerkers zorgen, dan heeft dat niet alleen een positief effect op cliënten, het zorgt ook voor minder verloop. Dit zien wij terug binnen onze Very Intensive Care-woningen, waar elke maand tijd is voor reflectie, intervisie en teambuilding. De medewerkers waarderen dit enorm.”

Rol beroepsverenigingen

Matthijs denkt dat een deel van de oplossing verder kan worden gevonden door beroepsverenigingen als de NVO een andere rol te geven. “Kijk naar het Verenigd Koninkrijk, waar de overheid een prominente rol geeft aan beroepsverenigingen. Zij maken daar richtlijnen over wat kwaliteit is en wat goede zorg is. Voor Nederland zou dat betekenen dat onder andere orthopedagogen (en andere onafhankelijke experts) bepalen wat kwaliteit is en niet ambtenaren, zorgverzekeraars of andere partijen.”

“Het zou zo mooi zijn als we de zorg voor deze mensen weer centraal kunnen laten staan en we puur vanuit de inhoud gaan denken”, zegt Mirjam. “Nu wordt beleid in Den Haag bedacht, dan gaat het nog even langs de beroepsverenigingen en vervolgens moeten wij ermee gaan werken. Het zou veel mooier zijn als ideeën vanuit de praktijk komen, want het gaat om een diverse groep cliënten, voor wie om verschillende redenen extra geld nodig kan zijn om hen passende ondersteuning te geven. Het zou mooi zijn als je hier, voor langere tijd, op basis van de inhoud, een beroep op zou kunnen doen.”

Gezicht

Matthijs: “Veel Nederlanders kennen deze groep cliënten niet. Vaak komen alleen uitwassen, zoals met Jolanda Venema in 1989 of Brandon in 2004, in de media. Het zou helpen als we de diversiteit in verhalen van deze mensen vertellen en hen een gezicht geven. Ik vind dat we als orthopedagogen ook wel een rol daarin hebben, we zouden vaker de stem voor deze mensen moeten zijn. Dan zien politici ze ook eerder staan.”

Mirjam: “Het is waardevol om te merken dat we daadwerkelijk verschil kunnen maken voor deze mensen. We moeten alleen goed onderzoeken hoe we het beste bij ze aan kunnen sluiten, en juist die puzzel, maakt het werken met deze doelgroep zo bijzonder. Zij hebben vaak al zoveel negatieve ervaringen, ze zijn verhuisd, lastig gevonden en weggestopt. Hoe mooi is het dan als het wél lukt ze een menswaardig bestaan te geven en ze weer te kunnen zien als mens.”

tekst: *Raymond Krul*

¹Een VG7-indicatie wordt afgegeven voor mensen met een verstandelijke beperking en een zeer intensieve zorgvraag, lees verder op: www.vgn.nl/nieuws/leidraad-perspectief-op-persoonsgerichte-zorg-uitgebreid-met-vg7